

764 venskej armády pod českým a ruským vedením. Bojová hodnota týchto jednotiek je dobrá. Slovenské jednotky vystupujú už len ojedinele.

Proti útočnej skupine údernej brigády Dirlewanger aj naďalej húževnatý odpor.

3. *Vlastná situácia:*

Pravá útočná skupina 18. SS divízie panc. granátnikov dobyla Brezno (36 km východoseverových. od Banskej Bystrice). Lavá skupina pluku čistila priestor Detvianska Huta (12 km východne od Detvy) — Detva — Podkriváň. Korisť: 1. ťažká batéria (15 cm) o troch delách.

Pri skupine Schill a divízii Tatra prieskumná činnosť.

Pravá skupina útočnej brigády Dirlewanger dobyla kóty 5 km južne a juhovýchodne od Bieleho Potoka. Lavá skupina postúpila od Necpál 6 km na juhovýchod. Ťažký terén a odpor nepriateľa sťažuje ďalší postup.

Bojová skupina Wittenmeyer dobyla Malužinú (21 km severoseverových. od Brezna). Tým je oslobodená železničná trať Ružomberok — Poprad a po rekonštrukcii trate bude železničná doprava zase možná.

Letecká činnosť: v dôsledku zlého počasia nebola možná.

Poveternostná situácia: nízke mraky vo výške 300 — 800 m, ojedinele dážď.

SÚA Praha. S 110-5-47/147. Originál; strojopis. (Z nemčiny preložila HT.)

495

1944, október 26. Moskva. — Depeša čs. veľvyslanca Zd. Fierlingera čs. ministerstvu zahraničia v Londýne s odpoveďou na nevecnú kritiku veľvyslancových návrhov a činnosti.¹

Tajné.

Tvá 325.

1. Kratochvíl sám pri své návšteve 21. září vysvětloval, že neúspěch byl zaviněn mimo jiné též v důsledku selhání obou slovenských divízií. Viz zdejší 294.² Se sovětské strany bylo mi potvrzeno, že se skutečně počítalo s tím, že v závěrečném stadiu bojů zasáhnou též obě slovenské divize. Nemožu posoudit, zda uvedené Tebou datum je správné a pro posouzení situace rozhodující. Jak se z důvěrného sovětského pramenu dovidám, vyšší sovětské orgány nařídily vyšetření příčin neúspěchu. Šetření prý pohříchu ukázalo, že zmatek byl zaviněn těžkými chybami čs. velení. Nechci se zde o podrobnostech šířit. Soud je velmi přísný. Jinak konstatuje zpráva, že duch našeho vojska je přes těžké ztráty dobrý a že vojsko uchovalo svou bojeschopnost.

2. Navrhoval jsem, aby představitel vrchního velení Rudé armády pomohl koordinovat akci všech složek, čili jinými slovy zajistil operační koordinaci. Návrh tudíž neodporuje duchu naší smlouvy. Soudil jsem, že by nám to pomohlo překo-

¹ Pozri dokument čís. 399 z 8. 10. 1944, najmä pozn. čís. 2, kde je citovaná londýnska depeša čís. 325, na ktorú Fierlinger odpovedal.

² Gen. Kratochvíl bol veliteľom 1. čs. armádneho sboru v SSSR v dobe zahájenia karpatsko-dukelskej operácie, ktorej sa zúčastnili jednotky sboru. Sovietske velenie mu 10. septembra 1944 odňalo velenie vzhľadom na to, že nebol na výške úloh a nezvládol situáciu, a zverilo velenie plk. Svobodovi. Depeša čís. 294 z 22. 9. 1944, na ktorú sa veľvyslanec odvoláva, obsahovala obsah rozhovoru Fierlingera s Kratochvílom. — Tieto otázky sa do istej miery vymykajú z úzkeho zamerania nášho zborníka a sú, zdá sa, dostatočne vysvetlené v existujúcej literatúre. Preto tiež nepublikujeme Píkove depeše do Londýna zo septembra 1944, ktoré obsahujú situačné zprávy o bojovej činnosti 1. čs. armádneho sboru.

nat různé obtíže a že by to především umožnilo vydatnější pomoc se strany Sovětů.³ Odesílaje svůj návrh ukázal jsem kabel Píkovi, který souhlasil nebo alespoň zdál se souhlasiti.

Soudím, že věc měla být realizována hned z počátku, jakmile fronta na Slovensku se vytvořila.

Osud bojujícího Slovenska leží mi na srdci a z prvního dne nepřestávám usilovat o všestrannou pomoc sovětskou. Presidentovi a vládě přísluší samozřejmě můj návrh akceptovati, pozměniti nebo odmítnouti, avšak ujišťuji Tě, že briskní a urážlivý tón Tvé depeše je zcela zbytečný.

3. Němec hlásí telefonicky ze Lvova, že je na cestě do Chustu. Laušman zůstal v Banské Bystrici. Drtina a Uhlíř hodlají přiletět sem ze Lvova, aby pak pokračovali v cestě do Londýna.

Fierlinger.

AMZV Praha. Depeše došlé, 1944, čís. 2550 (Mos. 371). Záznam dešifrované došlé depeše (d. 27. 10. 1944). Strojopisný přepis. — Zd. Fierlinger, „Ve službách ČSR“, II, Praha 1948, s. 359—360.

496

1944, október 26. Londýn. — Depeša hlavného veliteľa gen. S. Ingra náčelníkovi čs. vojenskej misie v SSSR gen. H. Píkovi s informáciami o novej naliehavej žiadosti o sovietsku pomoc pre Slovensko.

Tajné!

President prostredníctvom sovietského velvyslance v Londýne obrátil sa na maršala Stalina so žiadosťou o rychlou a účinnou pomoc pro naše vojska na Slovensku.

Zasílám Vám na vědomí podstatné části argumentace, již bylo použito, abyste byl při event. rozhovorech informován:

Strategický význam území středního Slovenska drženího a hájeného čs. vojsky spočívá v tom, že jím procházejí dvě důležité komunikační tepny vedoucí z východního Slovenska k západu. Severní trať Košice—Poprad—Žilina—Bohumín je čs. vojsky přerušena v prostoru Král. Lehoty a ovládána v délce asi 80 km ze severních svahů Nízkých Tater. Druhá trať Košice—Margecany—Červená Skala—Brezno—B. Bystrica—Bratislava vede údolím hor. Hronu a prochází středem hájeného území. Důležitost a potřeba obou těchto železničních tepen pro něm. velení roste úměrně s postupem sovětské armády přes Dukelský průsmyk i maďarskou nížinou, kde trať Čop—Miškolc—Budapešť se dostává už do bezprostřední blízkosti fronty. Proto je zcela přirozený zájem německého velení uvolnit a získat pro sebe obě zhora zmíněné tratě, neboť jejich zablokování čs. vojsky na středním Slovensku vyvolává těžkou operativní situaci něm. armád tísňených jak na východním Slovensku, tak v povodí horní Tisy. Není ovšem těž vyloučeno, že hornatý prostor středního Slovenska byl německým velením zahrnut do předvídané obranné pozice, která by měla zdržet sovětské proniknutí do údolí Váhu, jehož ovládnutí by mělo velký vliv na situaci německých vojsk severně Karpat (prostor krakovský) a znesnadnilo by obranu Vídně.

³ K tejto otázke viď ďalej dokument čís. 506 z 28. 10. 1944.